

I Türkoloji Qurultay

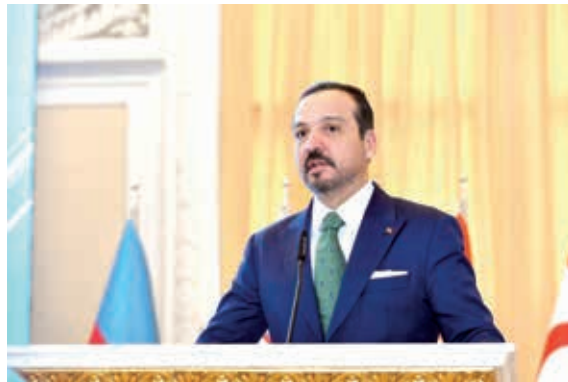
“I Türkoloji Qurultayın qurucuları və dərsləri: tarix və müasirlik”

AMEA-da tarixi Bakı məclisinin 1 əsrlik yubileyinə həsr edilmiş beynəlxalq konfrans

müavini, Türk Dövlətləri ilə əlaqələr üzrə sədr, professor Kürşat Zorlu, Atatürk Kültür, Dil, Tarix Yüksək Qurumunun prezidenti, professor Dərya Örs, Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti, akademik Şahin Mustafayev, Türk Dil Qurumunun rəhbəri, professor Osman Mert, Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı I Türkoloji Qurultayın qərarlarının tarixi önəmindən və gələcəyə yönəlik ideyalarının gerçəkləşdirilməsi ilə bağlı qarşıda duran ümumi vəzifələrdən, ortaq hədəflərdən söz açıblar. Onlar Bakıda keçirilən yubiley konfransının ortaq türk mədəni irsinin araşdırılmasına növbəti töhfə olduğunu qeyd ediblər.

Məclisdə Türk Mədəniyyəti Araşdırma İnstitutunun direktoru, professor Əhməd Bican Ərcilasun “Türkologiyanın strateji əsasları qurultay miqyasında”, Azərbaycan Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, akademik Nizami Cəfərov “I Türkoloji Qurultayda

Fevralın 27-də AMEA Rəyasət Heyətində I Türkoloji Qurultayın 100 illiyinə həsr olunmuş “I Türkoloji Qurultayın qurucuları və dərsləri: tarix və müasirlik” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans öz işinə başlayıb.

Elmi məclisin iştirakçılarını təmsil edən nüfuzlu heyət əvvəlcə Fəxri xiyabanda görkəmli dövlət xadimi, müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət və xatirəsini ehtiramla yad edib, xalqımızın Ümummilli liderinin abidəsi önünə gül dəstələri düzüb. Ulu öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da məzarı üzərinə güllər qoyulub.

Şəhidlər xiyabanında Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş qəhrəman Vətən övladlarının xatirəsi də yad edilib. Xiyabandakı “Türk şəhidliyi”ndə isə 1918-ci ilin yayında Bakı-nı daşnak-bolşevik zülmündə xilas edərək qəhrəmanlıqla həlak olmuş qeyrətli türk zabıt və əsgərlərinin xatirəsinə ucaldılmış abidə ziyarət edilib.

I əsr əvvəl bu gün Bakı qurultayının keçirildiyi tarixi “İsmailiyyə” binasında yerləşən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin yerləşdiyi ünvanda təşkil edilmiş açılış mərasimindən əvvəl Türk dünyasından dövlət edilmiş rəsmi və türkoloji qurumları təmsil edən qonaqlar və çoxsaylı yerli iştirakçılar girişdə, böyük iclas salonunun qarşısında Birinci Türkoloji Qurultaya həsr olunmuş məlumat bazası, virtual sərgi, eləcə də akademiyanın yubileyə bağlı nəşr etdirdiyi kitablarla tanış olublar.

Konfransın ümumi iclası I Türkoloji Qurultayın təşkilində yaxından iştirak etmiş Türk dünyasının görkəmli şəxsiyyətlərinin xatirəsinin anılması ilə başlayıb.

Mərasimdə geniş açılış nitqi söyləyən AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli açaraq iştirakçıları salamlayıb, I əsr əvvəl Bakıda təşkil edilmiş ilk türkoloji qurultayın yubileyinin ölkəmizdə təntənə ilə qeyd edilməsinin tarixi hadisə olduğunu

vurğulayıb. Akademik bildirib ki, 1926-cı ildə AMEA-da məhz bu tarixi salonda keçirilmiş 10 günlük elmi məclis XX əsrdə türk xalqlarının, eləcə də Azərbaycan xalqının mədəni həyatında əzəmətli və olduqca önəmli hadisə olub. Qurultayda türk xalqlarının dili, tarixi, ədəbiyyatı, əlifbası, etnoqrafiyası və mədəniyyəti ilə bağlı gələcəyə yönəlmiş mühüm qərarlar qəbul edilib, Türk dünyasının tanınmış alim və ziyalıları bir araya gəlib.

Tarixi Bakı qurultayının türkologiya elminin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirdiyini xatırladan AMEA rəhbəri bu mötəbər məclisdə mürəkkəb siyasi və böyük tarixi nailiyyə, olduğunu söyləyib. Alim qeyd edib ki, qurultayın elmi irsi bu gün də öz aktuallığını qoruyub saxlayır. Akademik Bakı şəhərinin XIX əsrin sonlarından Türk dünyasında elmi-mədəni inkişafın mərkəzlərindən biri olduğunu, Azərbaycanın zəngin elmi və mədəni potensialının region üçün önəmli nümunə təşkil etdiyini vurğulayıb. O, müstəqillikdən sonra Azərbaycanın latın qrafikasına keçdiyi rəsmi şəkildə həyata keçirən ilk türk dövlətlərindən biri olduğunu xatırladı.

AMEA prezidenti bildirib ki, 11 sentyabr 2024-cü il tarixində Bakıda Beynəlxalq Türk Akademiyası və Türk Dil Qurumu tərəfindən keçirilmiş “Türk Dünyası Ortaq Əlifba Komissiyası”nın üçüncü iclasında 34 hərfdən ibarət Ortaq Türk Əlifbası üzrə ümumi razılıq əldə edilib. Bu, Türk dünyasında ortaq mədəni və elmi məkanın formalaşması baxımından mühüm addım hesab olunur.

Akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı I Türkoloji Qurultayın 90 və 100 illik yubileylərinin keçirilməsi haqqında sərəncamların Türk dünyası alim və mütəfəkkirlərinə göstərilən yüksək diqqət və ehtiramın

nümunəsi olduğunu diqqətə çatdıraraq bu təşəbbüslərin Türk dünyasında elmi-mədəni əməkdaşlığın, birliyin və həmrəyliyin möhkəmlənməsinə xidmət etdiyini vurğulayıb.

AMEA rəhbəri konfransda təqdim ediləcək məruzələrin türkologiya elminin inkişafına təkan verəcəyini, elmi əlaqələrin güclənməsinə imkan yaradacağını bildirib, əldə olunan nəticələrin həm ölkədə, həm də beynəlxalq səviyyədə sülh və qardaşlığın möhkəmləndirilməsinə töhfə verəcəyinə əmin olduğunu söyləyib.

Sonra çıxış edən Türkiyənin Yunus Əmrə İnstitutunun prezidenti, professor Abdurrahman Aliy Birinci Türkoloji Qurultayı ortaq zəngin keçmiş və qədim irsə malik türk xalqlarının mədəni inteqrasiyasında mərhələ yaratmış mühüm hadisə kimi dəyərləndirib. O, qurultayın vaxtilə irəli sürdüyü bir çox ideyaların müasir şəraitdə uğurla gerçəkləşdiyini söyləyib.

Professor Abdurrahman Aliy bildirib ki, türk dilinin beynəlxalq miqyasda yayılması, ortaq mədəni irsin qorunması və elmi fəaliyyətlərin dəstəklənməsi əsas prioritetlərdəndir. O, Yunus Əmrə İnstitutunun türkologiyaya, sadəcə, bir elm sahəsi kimi deyil, tarixi irsi, mədəni qarşılıqlı təsiri, diplomatik baxışı, dil və təhsil siyasətlərini əhatə edən, çoxşaxəli və strateji bir istiqamət kimi qiymətləndirdiyini söyləyib. Alim vurğulayıb ki, ortaq məqsədlər ətrafında birləşmiş türkologiya cəmiəsi beynəlxalq müstəvidə daha güclü və təsirli mövqe formalaşdırma bilər.

İnstitut rəhbəri qeyd edib ki, qurultayın 100 illik yubileyi türk aləminin intellektual

irsinin yenidən qiymətləndirilməsi, Türkologiyanın aktual məsələlərinin müzakirəsi və elmi əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir.

Sonra I Türkoloji Qurultaya həsr olunan film nümayiş etdirilib.

Mərasimin davamında Azərbaycanın mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov XX əsrin əvvəllərinin türk xalqları üçün mürəkkəb və tələpəli bir mərhələ kimi yadda qaldığını deyib. O bildirib ki, I Türkoloji Qurultay böyük intellektual platforma kimi çıxış edərək, dil, əlifba, mədəniyyət və mədəni irs məsələlərini sistemli şəkildə gündəmə gətirib.

Nazir müavini Türk dünyasında mədəni inteqrasiya ideyasının elmi əsaslarla müzakirəyə çıxarılmasının müasir dövrdə də aktuallığını qoruyub saxladığını, Prezident İlham Əliyevin bu istiqaməti mədəni siyasətin prioritetlərindən biri kimi ardıcıl şəkildə dəstəklədiyini söyləyib. Fərid Cəfərov vurğulayıb ki, qloballaşma, yeni çağırışlar, rəqəmsallaşma və s.üni intellektin sürətli inkişafı mədəniyyət anlayışına da yeni məzmun qazandırır. Bu şəraitdə milli-mənəvi dəyərlərin qorunaraq yeni rəqəmsal mühitə uyğunlaşdırılması son dərəcə vacibdir.

Türkiyənin mədəniyyət və turizm nazirinin müavini Serdar Çam, Türkiyə milli təhsil nazirinin müavini, dosent Cəliba Ören Öktən, Azərbaycanın Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktoru Ülker Səttarova, Türkiyənin ölkəmizdəki səfiri, professor Birol Akgün, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar, Türkiyə millət vəkili, AK Partiya sədrinin

Azərbaycan” və Azərbaycan Dillər Universitetinin professoru Adil Babayev “I Türkoloji Qurultay iştirakçılarının aqibəti və şöhrəti” mövzusunda məruzə ediblər.

Natiqlər I Türkoloji Qurultayın tarixi əhəmiyyətini, ideya əsaslarını və təşkilatçıların elmi irsini müasir elmi yanaşmalar kontekstində təhlil etmək baxımından beynəlxalq konfransın önəmini vurğulayaraq bildiriblər ki, bu elmi məclis Türk dünyasının intellektual birliyini möhkəmləndirən, elmi dialoqu dərinləşdirən və yeni tədqiqatlara yol açan mühüm platformadır.

Yubiley konfransı panel iclaslarla davam edib. Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Özbəkistan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Qırğızıstan, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti və başqa ölkələrdən gəlmiş tanınmış elm adamlarının məruzələri dinlənilib.

Konfransın proqramına uyğun olaraq “I Türkoloji Qurultayın çağırılmasının tarixi və ictimai zərurəti”, “Qurultayın təşkilatçıları və aparıcı simalarının türkologiya elminə töhfələri”, “Qurultay qərarlarının türk xalqlarının elmi və mədəni inkişafına təsiri”, “Türk dillərinin tədqiqi, əlifba və terminologiya məsələləri, metodoloji yanaşmalar, “Qurultay ideyalarının sovet dövründə və sonrakı mərhələlərdə inkişaf dinamikası”, “Müstəqillik dövründə türkologiyaya qarşısında duran çağırışlar”, “Qlobal elmi mühitdə türkoloji araşdırmaların perspektivləri” və “Qurultayın az araşdırılmış pər-dəarxası məqamları” istiqamətləri üzrə müzakirələr aparılıb.

Dilçilər, tarixçilər, etnoqraflar, ədəbiyyatşünaslar və mədəniyyət tədqiqatçıları türkologiya elminin aktual problemlərini müxtəlif elmi məktəblərin bəxş bucağından təqdim ediblər.

Beynəlxalq elmi konfransın iştirakçıları bu gün Xəzər Universitetində I Türkoloji Qurultayın 100 illiyinə həsr olunmuş simpoziumda da iştirak edəcəklər.

Tahir AYDINOĞLU
XQ